

escrita. Non parece que se poida entender como tal vocabulario fundamental para tódolos niveis socioculturais, debido a que non se recolleron datos dos niveis máis desfavorecidos. Por outro lado, é discutible que unha lista que contén en torno a 18.000 lemas, e unha parte importante dos mesmos con frecuencias moi baixas, se poida definir coma un vocabulario fundamental.

Por último, pensamos que caben dúas reflexións finais. A primeira é que este é un traballo de gran interese porque, tendo en conta a relevancia da frecuencia do léxico, resulta necesario dispoñer en galego de dicionarios de frecuencias que sirvan de base para desenvolver materiais destinados a ámbitos coma os que se sinalaron anteriormente, ademais do seu valor no campo da lexicografía. Cómpre salientar que a obra que comentamos cobre un oco existente ó respecto en canto ó léxico adulto e complementábase co único dicionario que xa existe relativo ó léxico infantil (Teijido, Pérez e Fraga, 2001). Por isto, o traballo constitúe unha referencia para profesionais vinculados á investigación en léxico, pero tamén para profesionais doutras disciplinas como a pedagogía, a psicoloxía e a logopedia que se adican á didáctica da lingua escrita ou ó tratamento de trastornos da linguaxe, por exemplo. Entre outras calidades, ofrece a de incluír termos non estritamente normativos que responden ó uso en distintos niveis socioculturais, polo menos no plano oral, distintos sectores xeográficos e diferentes rexistros, o que facilita axusta-la intervención a persoas de diferentes estratos en dificultades de linguaxe, por exemplo.

A última reflexión final ten que ver co mérito engadido que supón que se desenvolve de forma individual un traballo que esixe un proceso moi laborioso de execución, desde a selección de textos e creación do corpus ata a lematización.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

Alabama State Department of Education (2001): *Oral Language and Vocabulary Development: Grades 2-3. Alabama Reading Initiative*. Montgomery, AL: Alabama Reading Initiative (ERIC ED 464.374).

Carlo, Maria S. et al. (2004): "Closing the gap: Addressing vocabulary needs of English-language learners in bilingual and mainstream classrooms", *Reading Research Quarterly* 29 (2), 188-215.

Carroll, John B. / Peter Davies / Barry Richman (1971): *The American heritage Word frequency book*. Boston: Houston Mifflin.

Corson, David (1997): *Using English Words*. New York: Kluwer.

Martínez, Jesús A. / Emma García (2004): *Diccionario. Frecuencias del castellano escrito en niños de 6 a 12 años*. Salamanca: Publicaciones de la Universidad Pontificia.

Sciarone, Abondio G. (1977): *Vocabulario fondamentale della lingua italiana*. Perugia: Guerra Edizioni.

Schonell, Fred J. / Ivor G. Meddleton / B. A. Shaw (1956): *A Study of Oral Vocabulary of Adults*. Brisbane: University of Queensland Press.

Teijido, Mª Carmen / Mª Luz Pérez / Isabel Fraga (2001): *Lexical Primaria. Diccionario de frecuencias léxicas do galego escrito para nenos*. Santiago de Compostela: Servizo de publicacións da USC.

Antonio Estévez Álvarez

FEIXÓ CID, XOSÉ (COORD.) (2007): *DICIONARIO FRASEOLÓXICO CASTELÁN/GALEGO E DE CORRESPONDENCIAS GALEGO/CASTELÁN*. VIGO: EDITORIAL GALAXIA / EDICIÓN DO CUMIO, 504 PP.

A obra que aquí se presenta é a segunda das súas características en lingua galega: un dicionario bilingüe castelán-galego específico de fraseoloxía. A primeira foi o *Diccionario Cumio de expresións e frases feitas: castelán-galego* de Xosé A. Pena (2001), mais a diferenza de formato e concepción da fraseoloxía achéganos a de Xosé Feixó Cid máis aos dicionarios bilingües xerais recentemente publicados, que sempre procuran integrar algunha información fraseolóxica nas entradas monolexicais¹. Este dicionario enmárcase dentro da colección "Proxecto século21", unha escolma de materiais de lingua galega para uso didáctico e de consulta cunha clara orientación á aprendizaxe, que conxuga o labor de tres editoriais galegas (Editorial Galaxia, Edicións do Cumio e Edi-

cións do Castro; esta última non participa neste volume).

A utilidade práctica deste volume vén sen dúbida avaliada polos anteriores traballos do coordinador, Xosé Feixó Cid, quen presenta unha longa traxectoria na elaboración de materiais lexicográficos e de ensino da lingua galega.

Canto aos destinatarios, os propios autores sinalan no limiar que a obra non está só destinada a tradutores e escritores, senón tamén a profesorado que pode aproveitar este material para elaborar exercicios con que mellorar os coñecementos fraseolóxicos do alumnado e contribuír así á normativización do galego.

A tipoloxía de unidades incluídas no dicionario é extensa, e abrangue dende diferentes sintagmas nominais con distintos graos de fixación e especialización semántica (termos, locucións substantivas, colocacións e restricións léxicas), até locucións conxuntivas e enunciados fraseolóxicos (en concreto, fórmulas). O primeiro tipo de unidades mencionadas pode chamar sen dúbida a atención do usuario quen, ante o título, pode agardar que o dicionario recolla unidades onde predomine a idiomaticidade, mais que se atopará con unidades que, malia non presentaren un alto grao de especialización, corresponderían máis ao ámbito da terminoloxía².

Os autores indican no limiar que non recolleron exhaustivamente todas as locucións castelás (se ben é certo que o termo *exhaustivamente* aquí só tería espazo se se indicasen de forma precisa cales foron as fontes de extracción), senón que escolleron aquelas que resultaban máis usuais. O criterio de escolla semella ser de carácter intuitivo, baseado –como os propios autores indican– na experiencia lexicográfica e tradutiva dos autores nas dúas linguas. Como fontes principais, destacan obras de literatura xuvenil mais libros de texto dos niveis obrigatorios de ensino e de bacharelato, a linguaxe actual dos medios de comunicación e a fala da mocidade. É por isto que atoparemos no dicionario dende toda a serie de termos relacionados cos coñecementos básicos de distintas disciplinas de estudo (da lingüística, a serie de *pronome –pronome*

indefinido, pronome demostrativo, pronome numeral–; da botánica, a serie de *cima –cima bípara dicótoma e cima escorpioidea*–; da xeometría, a serie de *ángulo –ángulo agudo, ángulo complementario, ángulo cóncavo, ángulo convexo, ángulo raso...–*), como outras unidades léxicas de actualidade (*armas de exterminio masivo* ou *armas de aniquilamento en masa –para armas de destrucción masiva–, gripe aviaria...)* e fórmulas da linguaxe coloquial (*varrérselle o sentido a alguén, hai que foderse!, ou agora si que a fixeches!*). Canto á selección das formas galegas, os autores semellan nalgún caso presentar propostas creadas por eles e non documentadas³.

Analizamos a seguir a estrutura do dicionario e a forma de dispor a información, para o que comezaremos pola *macroestrutura*. O volume ábrese cun breve limiar dos autores, seguido da “Guía de uso e consulta” que dá paso ao propio corpo do dicionario. Pechan a obra dous índices extensos (pois en número de páxinas superan levemente o do corpo principal): “Correspondencias castelán/galego” e “Correspondencias galego/castelán”. Pasamos a seguir a comentar cada unha destas seccións.

O limiar, titulado “O noso dicionario” e dirixido a un público amplo (non académico), constitúe a declaración de intencións dos autores: especifican en maior ou menor grao as fontes de onde tiraron as unidades e os exemplos (caso de existiren), a forma de disposición das entradas e das unidades (cunha breve explicación de uso), os obxectivos que perseguen con esta obra, os criterios seguidos e mais as distintas opcións de uso que brinda o dicionario.

A “Guía de uso e consulta” cumpre o fin que se espera dunha breve guía deste tipo: en tan só dúas páxinas e de forma moi esquemática, explícaselle ao usuario cal é o xeito de manexar o dicionario.

O corpo do dicionario segue a ordenación semasiolóxica (e alfabética) por lemas principais de cada unidade polilexical e compila até unhas 8000 unidades castelás que, como xa comentamos anteriormente, abranguen un amplo espectro de unidades (terminolóxicas e fraseolóxicas). Canto a esta ordenación, os autores explican no

liar que seguiron a “fórmula tradicional na lexicografía hispana”, e falan ben ao dicir “tradicional”, xa que as tendencias máis actuais en fraseografía dan preferencia á ordenación onomasiolóxica, xa que amplía as opcións de uso (entre outras vantaxes, permite un emprego activo das unidades), iso si, sempre combinada con índices semasiolóxicos (véxase Buján / Mellado 2007). Canto á selección do lema principal de cada unidade, os autores especifican no liñar que a orde seguida foi substantivo, verbo, adxectivo, pronome e adverbio, restrinxíndose xa que logo á categoría gramatical (malia que na “Guía de uso e consulta” falan de “palabra semanticamente máis marcada dunha frase”). Sobre a relevancia de cada categoría gramatical dentro da unidade fraseolóxica a efectos de ordenación semasiolóxica, resta moito por dicir (véxase Schemann 2008). Sen entrar pois a discutir a fondo sobre o tema (cumpriría nalgúns casos distinguir que, á parte da categoría gramatical con “maior peso”, outro criterio sería o do lema con maior carga semántica no significado idiomático), a proposta dos autores para este caso resulta práctica, xa que vén establecida. Dado ademais o carácter compacto e a manexabilidade do dicionario, a procura da unidade castelá non supón unha perda de tempo, mesmo de non se atopar á primeira e de precisar consultar os índices. Porén, pensando nun usuario medio, agradeceríase que esta información estivese máis visíbel, por exemplo, na “Guía de uso e consulta”.

Pechan a obra dous amplos índices: “Correspondencias castelán/galego” e “Correspondencias galego/castelán”. Nestes recóllese por orde alfabética todas as unidades do dicionario (no primeiro caso, as castelás e, no segundo, as galegas) e indícase en cada unha delas o lema polo cal se pode encontrar a unidade no corpo do dicionario. Os títulos destas dúas seccións préstanse, xa que logo, a confusión, posto que, aínda que nos permiten localizar as correspondencias, non nolas dan directamente. Fóra desta crítica canto á denominación, podemos destacar dúas principais vantaxes para os usuarios: por unha banda, serve para desfacer ambigüidades cando o usuario non ten claro cal é o lema baixo o que se pode localizar unha

unidade, e, por outra banda, o segundo índice, o galego/castelán, activa o dicionario na dirección lingüística inversa, permitindo empregalo como dicionario de fraseoloxía do galego para o castelán, multiplicando así as opcións de emprego da obra⁴. O volume de unidades fraseolóxicas castelás chega, como xa se comentou anteriormente, ás 8000, mentres que o de unidades galegas acadada aproximadamente as 18 000 unidades.

Con respecto á *microestrutura*, a “Guía de uso e consulta” explica ben os distintos tipos de información que o usuario pode encontrar en cada entrada. A estrutura básica está formada pola unidade fraseolóxica castelá seguida, despois de dous puntos, pola proposta de unidade fraseolóxica galega como unidade equivalente (sobre o concepto de equivalencia fraseolóxica, véxase Buján 2006 e Mellado 2007). De proporen varias formas galegas, estas sepáranse mediante punto e coma; de existiren variantes dunha mesma unidade, os lexemas que varían sepáranse por barra (por exemplo, *coller alento / azos / folgos*). Cada entrada pode conter ademais toda unha serie de información adicional cuxa ausencia ou presenza non sempre resulta xustificábel á primeira vista; esta información é: significado da UF castelá (entre parénteses e comiñas simples), restricións pragmáticas (entre parénteses) e exemplos de uso (figuran ao final da entrada introducidos por “EX”; ás veces dáse só o exemplo en galego e outras dáse o exemplo en castelán e a súa tradución para o galego).

A explicación do significado parece estar reservada sobre todo a unidades cun maior grao de idiomaticidade ou falta de transparencia por posíbel descoñecemento do significado dalgún dos constituíntes (por exemplo, *hay que tomar la ocasión por el copete, y toda la pesca, al retortero, a la remanguillé...*); porén, este criterio non explicaría que si se explicita o significado de frases como *no saber hacer la o con un canuto, estar en el pellejo de alguien ou no tener pelos en la lengua* e non se expliquen, en cambio, *dejar en la calle, mandar a freír espárragos, dormirse en las pajas* etc.

Canto á información sobre restricións pragmáticas, esta é moi variada, e pode incluír tanto tipoloxía de referentes (por exem-

plo, para *pedir algo a gritos* “aplicado a un obxecto inanimado [...]”, ou para *del corazón*, “aplícase aos medios de comunicación que recollen feitos referidos á vida persoal da xente famosa”), como a contextos de uso (por exemplo, para *trágame tierra* “úsase para amosar vergonza e desexo de desaparecer”) e campos temáticos (por exemplo, para *memoria caché* ou *en línea*, “en informática [...]”). Porén, bótase en falta información deste tipo nas unidades galegas, e sobre todo información de carácter connotativo –especialmente restricións estilísticas– que lle permita ao usuario (que non sempre vai ser coñecedor das formas galegas propostas) distinguir cal é máis acaída nun caso ou outro. Poñamos un exemplo; para o castelán *estar como un camión*, co significado ‘ser moi atractivo fisicamente’, ofrécense propostas con diferentes connotacións como *estar cuco*, *ser unha buxaina*, *ter cara de rosa*, *estar coma as rosas*, *merecer un tento*, fronte a outras –en principio– máis achegadas, como *estar coma un tren* ou *ser dos que lles doe o ollo*. Naturalmente, os significados das unidades fraseolóxicas actualízanse nos textos, pero o usuario precisa saber que non vai ser o mesmo dicir *Aquel rapaz estaba coma as rosas* ca *Aquel rapaz estaba coma un tren*. Malia que os autores especifican no limiar que “evidentemente estas locucións galegas non son todas sinónimas”, e que “O usuario do dicionario hase decatado doadamente destes matices ou rexistros” (Feixó 2007: 8), esta é, ao meu modo de ver, a principal chata que se lle pode pór ao dicionario, xa que presúpón por parte do usuario o coñecemento das unidades fraseolóxicas galegas propostas e a sensibilidade lingüística necesaria para detectar as diferenzas de matiz, ou, caso de que non se coñezan, implica ter que botar man doutras obras lexicográficas para consultar o significado. Outros exemplos, en que no entanto a diferenza principal radica no rexistro (vulgar fronte a neutro ou coloquial), serían as seguintes propostas galegas: *estar un que non lle colle unha palla no cu* para a forma castelá *no caber uno en sí, saír a porca mal capada* para a forma castelá máis neutra *salirle a alguien el tiro por la culata*, ou *ti seica me queres foder? e ti seica me fodes?* para *¿tú te crees que me chupo el dedo?*. Cómpre

reiterar que non se están a criticar as propostas en si (que poden ser axeitadas segundo o texto en que se insiran), senón a falta de información sobre o seu uso, que pode levar a un emprego desapropiado por parte do usuario.

Nas locucións verbais apreciamos unha falta de uniformidade á hora de especificar os actantes, é dicir, aqueles elementos léxicos que se actualizan no discurso e que sempre cómpre indicar para que o usuario saiba que debe substituílos por un pronome ou substantivo; así, por exemplo, especificáse en *darle a alguien la tarantela*, mais non en *hacer tilín* ou *nublarse a vista*, cando si cumpriría (*hacerle tilín algo a alguien, nublársele la vista a alguien*).

Fóra dos aspectos conceptuais e formais sinalados nas liñas anteriores, cómpre salientar que o *Diccionario fraseolóxico castelán/galego* cumpre con fartura os obxectivos establecidos polos autores: contribuír a que a fraseoloxía galega empregada resulte menos castelanizada. Faino ademais ofrecendo, non só un elevadísimo número de unidades en galego (lembramos: 18 000 –aínda que algunhas delas sexan unidades terminolóxicas–), senón ademais un amplo abano de rexistros, que en cada caso lle permiten ao usuario escoller aquela que mellor acaia no seu texto (máis ou menos enxebre, máis ou menos neutra, máis ou menos vulgar...). É, polo tanto, unha obra imprescindíbel para a tradución, a redacción e o ensino da lingua galega. No entanto, como en boa parte das obras lexicográficas galegas, bótase en falta que o volume en papel non inclúa algunha forma de consulta con medios informáticos, máis acorde coas prácticas actuais de traballo e acceso ao coñecemento.

¹ Así, por exemplo, o *Diccionario Xerais castelán-galego de usos, frases e sinónimos* (2007) inclúe ao final dalgunhas entradas información fraseolóxica introducida pola abreviación FRAS.

² Malia que nos estudos fraseolóxicos actuais comeza a ampliarse o concepto de *fraseoloxía* e a cobrar cada vez máis relevancia o criterio da co-ocorrenda (fronte á propiedade máis clásica da idiomaticidade), segue a haber confusións á hora de pór a estrema entre o que é un termo e o que é unha unidade fraseolóxica especializada.

³ Así comentan no limiar: “Do mesmo xeito, é preciso ofrecer aos falantes de galego equivalencias a expresións

procedentes da vigorosa fala da mocidade, tales como se *le fue la olla*, para as que propoñemos dende as enxebres *varréuselle / viróuselle o sentido* ata a nosa creación *fóiselle o testo*" (Feixó 2007: 8).

⁴ Tamén inclúe esta opción o recentemente publicado *Diccionario de fraseoloxía galega* (López / Soto 2007). Faino en menor volume (debido en boa medida a que o concepto de fraseoloxía aplicado non é tan amplo coma o que aquí se analiza), respondendo así á idea de que o galego non só é unha lingua para a que se traduce, senón tamén *da* que se traduce, concepción que ademais contribúe a fomentar o prestixio da lingua.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

- Buján Otero, Patricia (2004): "Algunhas consideracións sobre a equivalencia fraseolóxica", en J. Varela / J. M. Oro / J. Anderson (eds.), *Lengua y sociedad: lingüística aplicada en la era global y multicultural*. Santiago de Compostela: USC, 457-470.
- Buján Otero, Patricia / Carmen Mellado Blanco (2007): "Die festen Vergleiche im Deutschen, Spanischen und Galicischen", en E. Krzysnik / W. Eismann (eds.), *Phraseologie in der Sprachwissenschaft und anderen Disziplinen*. Ljubljana: Editorial Univerze v. Ljubljani, 501-515.
- López Taboada, Carme / Mª Rosario Soto Arias (2008): *Diccionario de fraseoloxía galega*. Vigo: Edicións Xerais de Galicia.
- Mellado Blanco, Carmen (2007): "Die Frage der Äquivalenzkriterien in der kontrastiven Phraseologie", en B. Santana / S. Roiss / M. A. Recio (eds.), *Puente entre dos mundos: últimas tendencias en la investigación traductológica alemán-español*. Salamanca: Universidad de Salamanca, 261-272.
- Navaza Blanco, Gonzalo (coord.) (2007): *Diccionario Xerais castelán-galego de usos, frases e sinónimos*. Vigo: Edicións Xerais de Galicia.
- Pena Romay, Xosé Antonio (2001): *Diccionario Cumio de expresións e frases feitas: castelán-galego*. Vigo: Edicións do Cumio.
- Schemann, Hans [2008]: "Zur Anlage idiomatischer Wörterbücher – einige Maximen und Reflexionen", en C. Mellado (ed.), *Theorie und Praxis der idiomatischen Wörterbücher*. Niemeyer (no prelo).

Patricia Buján Otero

GARCÍA GONDAR, FRANCISCO (DIR.) (2006): BIBLIOGRAFÍA ANALÍTICA DA LINGUA GALEGA (2004) (COLECCIÓN CADERNOS DA BILEGA). SANTIAGO DE COMPOSTELA: CENTRO RAMÓN PIÑEIRO PARA A INVESTIGACIÓN EN HUMANIDADES, 1.398 PP.

Esta obra é o resultado dun proxecto de investigación, *Bibliografía informatizada da lingua galega* (BILEGA), que se vén desenvolvendo dende o ano 1994 no Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades. A publicación, que foi precedida no ano 1995 polo *Repertorio bibliográfico da lingüística galega desde os seus inicios ata 1994 inclusive*, ofrece información bibliográfica actualizada sobre a lingua galega correspondente ao ano 2004.

O libro está estruturado en cinco capítulos. Ábrese co "Limiar" (pp. 9-11) en que Francisco García Gondar, o director da publicación, indica que a obra pretende chegar a un público amplo buscando a exhaustividade no campo dos estudos lingüísticos. Para conseguir este obxectivo recórrese a publicacións impresas de diversa natureza (xornais, guías, anuarios, boletíns e revistas publicadas por diversas universidades europeas e americanas) e tamén a recursos dixitalizados, imposibles de obviar na sociedade actual e óptase por unha bibliografía non selectiva, onde teñen cabida non só os traballos académicos de investigación, senón tamén os divulgativos e de opinión. Explícase ademais que o repertorio bibliográfico pode consultarse, dende o ano 1998, na internet en <http://www.cirp.es/bdo/bil>, medio que na sociedade actual posibilita un mellor aproveitamento da información e permite unha rápida e eficaz actualización, sobre todo cando o usuario experto precisa peneirar a súa busca e facela selectiva, pois abundará con delimitar as categorías que se inclúen no campo referido ao tipo de traballo (*investigación vs. divulgación/opinión*).

No primeiro capítulo, "Contido e organización da bibliografía" (pp. 13-16), dáse conta das referencias bibliográficas (1550 asentos organizados en 803 entradas) de que consta o repertorio. No tocante á macroestrutura, a ordenación que se ofrece é sistemática: